

*Handläggare:
Christin Serlow*

Landstingsstyrelsen

Yttrande över departementspromemorian Lissabonfördraget (Ds 2007:48)

Ärendet

Statsrådsberedningen har berett Stockholms läns landsting tillfälle att yttra sig över departementspromemorian Lissabonfördraget (Ds 2007:48). I detta ärende redovisas förslag till yttrande. Yttrandet har utarbetats av LSF Juridik i samråd med Internationella kontoret och Regionplane- och trafikkontoret.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att som remissyttrande till Statsrådsberedningen överlämna detta tjänsteutlåtande.

Bakgrund

Vid Europeiska rådets möte den 21-22 juni 2007 enades stats- och regeringscheferna om hur ett nytt fördrag skulle se ut. I december 2007 undertecknades Lissabonfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen och fördraget om upprättandet av Europeiska gemenskapen (Lissabonfördraget). Lissabonfördraget träder ikraft den 1 januari 2009 förutsatt att samtliga medlemsländer då har ratificerat fördraget.

För att Sverige ska kunna ratificera Lissabonfördraget måste ändringar göras i lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen, den s k anslutningslagen. Det finns inga konstitutionella hinder för att Sverige skall kunna tillträda fördraget.

Tanken är att den svenska riksdagen skall fatta beslut senare i år om lagändringen och därmed Sveriges tillträdande av fördraget. Inför avgörandet önskar Regeringskansliet genom Statsrådsberedningen synpunkter från ett stort antal myndigheter och organisationer i Sverige.

Förvaltningens synpunkter

Lissabonfördraget ersätter inte EU-fördraget och EG-fördraget utan utgör ett ändringsfördrag som medför relativt långtgående ändringar i de för EU fundamentala fördragen. Om Lissabonfördraget ratificeras kommer det att finnas kvar två fördrag, som har samma rättsliga värde: Fördraget om den Europeiska Unionen och Fördraget om EU:s funktionssätt (tidigare EG-fördraget). Bland de väsentliga ändringarna kan nämnas att unionen ersätter Europeiska gemenskapen som juridisk person, EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna blir rättsligt bindande, förändringar i röstregler genom ökade möjligheter till kvalificerat majoritetsbeslut och införandet av möjlighet till frivilligt utträde ur unionen.

De olika ändringsdelarna i fördragen faller i huvudsak utanför landstingets kompetensområde varför förvaltningen valt att avstå från att lämna synpunkter i dessa delar.

Förvaltningen har valt att begränsa yttrandet till att endast belysa och kommentera de områden där landstinget särskilt berörs.

Regionernas roll

I fördraget betonas att unionen skall respektera medlemsstaternas nationella identitet, som kommer till uttryck i deras politiska och konstitutionella grundstrukturer. Det regionala och lokala självstyret lyfts fram särskilt.

Ett sådant fördragsfäst erkännande av principen om lokal självstyrelse spelar stor roll för det politiska utrymme som erkänns kommuner och landsting i förhållande till gemenskapens olika regelverk, särskilt regelverket om konkurrens och regelverket om den inre marknaden för tjänster.

I detta sammanhang är även subsidiaritetsprincipen av intresse. Subsidiaritetsprincipen har sedan Maastrichtfördraget varit ett fundamentalt inslag för att säkerställa att åtgärder vidtas på den lämpligaste nivån på de områden där behörigheten delas mellan medlemsstaterna och unionen. För första gången utsträcks principen att omfatta både nationell, regional och lokal nivå. Därigenom tydliggörs ambitionen att fatta beslut så nära medborgarna som möjligt.

Regionkommittén, som är ett rådgivande organ bestående av företrädare för Europas regionala och lokala myndigheter, har fått en utvidgad rådgivande funktion genom att även omfatta Europaparlamentet utöver rådet och kommissionen. Kommittén kommer att kunna gå till Europeiska

unionens domstol avseende rättsakter som enligt fördraget inte kan antas utan att Regionkommittén har hörts (art 230 i EUF-fördraget).

Ändringarna innebär att Regionkommitténs ställning stärks och att den lokala och regionala nivån får mer inflytande i EU.

Lissabonfördraget innehåller även nya bestämmelser om de principer som den Europeiska demokratin bygger på. I enlighet med principen om deltagandedemokrati framhåller den svenska regeringen vikten av att fördjupa det samråd som bland annat sker i form av beredning i referensgrupper under olika sakdepartement och vikten av att löpande samråda och föra dialog med företrädare för bl.a. lokala och regionala politiker i viktiga EU-frågor (Ds 2007:48 del 1 s 228).

Landstingsstyrelsens förvaltning ser Lissabonfördraget som en plattform med större möjligheter än tidigare att ta tillvara, påverka och försvara regionala intressen i det europeiska samarbetet. Det finns ett ökat behov av en effektiv svensk konsultationsprocess med den regionala och lokala nivån. Tidig medverkan av kommuner, landsting och regioner i exempelvis rådsarbetsgrupper och andra expert- och arbetsgrupper är viktig.

Hälso- och sjukvård/ Folkhälsa

Folkhälsodimensionen förstärks genom Lissabonfördraget. Politikområdet är emellertid fortfarande nationellt och EU:s åtgärder är stödjande, samordnande eller kompletterande. En ny rättslig grund införs i fråga om säkerhet som ger EU uttrycklig möjlighet att fastställa kvalitets- och säkerhetsstandarder för läkemedel och medicintekniska produkter (art 152.4c i EUF-fördraget).

Nytt är också att Europaparlamentet och rådet får besluta om åtgärder för bekämpning av gränsöverskridande hot på hälsoområdet eller stödåtgärder som direkt avser skydd för folkhälsan avseende tobak och missbruk av alkohol (art 152.5 i EUF-fördraget).

Det är rimligt att EU får vidta åtgärder för bekämpning respektive stöd på de ovan nämnda områden. Fördraget betonar medlemsstaternas ansvar för att finansiera, organisera och ge hälso- och sjukvård, vilket är av vikt.

Det införs en uttrycklig möjlighet till samordningsmetod vad gäller folkhälsa. Samordningsmetoden liknar den existerande öppna samordningsmetoden som tillämpas inom områden som EU inte har kompetens att handla inom och som innebär att medlemsländerna kan samordna nationell politik genom gemensamma mål och samverka i övrigt för att uppnå unionens mål.

Införandet av samordningsmetoden för folkhälsa framstår till viss del som tveksamt eftersom folkhälsa är ett område där EU redan har ansvar och viss beslutskompetens. Dock är det positivt att förslaget kan komma att innebära ökade aktiviteter på detta politikområde. På det nationella planet är det viktigt att den regionala nivån engageras i framtagande av rekommendationer, nationella planer m m såsom ansvarig för en stor del av det regionala folkhälsoarbetet.

Genom fördraget är det tydligt att frågor som rör folkhälsopolitikens utformning utgör ett nationellt ansvar. Unionens befogenhet på detta område handlar huvudsakligen om att genomföra åtgärder som främjar samarbetet mellan medlemsstaterna. Möjligheterna till ökade gemensamma aktiviteter på folkhälsområdet är positivt.

Förvaltningen finner fördragsförslaget bra i denna del eftersom det sammantaget medför det att unionens folkhälsodimension förstärks.

Miljö

Bestämmelserna avseende miljöområdet är i huvudsak oförändrade. Det införs en bestämmelse om att unionens åtgärder på internationell nivå särskilt skall avse att bekämpa klimatförändringar. Bland unionens övergripande mål skrivs bl a hög miljöskyddsnivå och hållbar utveckling in.

Det är positivt att miljöfrågornas ställning stärks ytterligare. Dock kan en bättre tillämpning av principerna om subsidiaritet och proportionalitet i miljöpolitikens utformning och genomförande förbättras.

Mona Boström
Landstingsdirektör

Anne Rundquist
Chefsjurist